Alexandru Philippide – Gustav Weigand: ipostaze

Stelian DUMISTRĂCEL

Key-words: *polemic, critical analyses, history of Romanian language, dialectology, bad language*

0.1. Împlinirea a o sută cincizeci de ani de la naşterea lui Alexandru Philippide (născut la 1/13 mai 1859, Bârlad, mort la 12 august 1933, Iaşi), fondatorul şcolii lingvistice ieşene, coincide cu împlinirea a o sută de ani de la publicarea, de către Gustav Weigand, a primului atlas lingvistic pentru teritoriul dacoromânesc, *Linguistischer Atlas des dacorumänischen Sprachgebietes*[1].

Evocarea, în cadru festiv, a Magistrului ieşean, figură reprezentativă a lingvisticii româneşti, moment care constituie şi un prilej de studiu aprofundat al operei acestuia, ne îndreaptă, ca obligaţie profesională, spre prezentarea unei confruntări semnificative pentru lingvistica şi filologia română la sfârşitul secolului al XIX-lea şi la începutul celui următor: spiritul critic prin excelenţă al unui fondator, conştiinţă a responsabilităţii ştiinţifice acaparante, în cazul lui Philippide, faţă de îndrăzneţe preocupări de pionierat în cunoaşterea *din afară* a limbii române, cu cele mai bune intenţii, dar adesea grăbit, în ceea ce-l priveşte pe Weigand. Nuanţate, însă, şi de temperamentul celor doi!

0.2. Dacă momentul Weigand şi activitatea lui şi a şcolii de la Leipzig au fost pe larg discutate cu ocazia sărbătoririi, în 1992, a o sută de ani de la înfiinţarea Institutului condus de acesta (Institut für Rumänische Sprache /Rumänisches Seminar/ zu Leipzig)[2], iar o apreciere de ansamblu privind locul lui Gustav Weigand în dialectologia românească, deosebit de utilă pentru discuţia de faţă, îi datorăm profesorului Vasile Arvinte (Arvinte 1992–1993), momentul aniversar Philippide a fost pregătit, putem aprecia, pentru ultima etapă, şi prin recent apăruta monografie a cercetătoarei Carmen-Gabriela Pamfil (Pamfil 2008).

0.3. Venind după lucrarea cu acelaşi profil a lui Iorgu Iordan, *Alexandru I. Philippide* (1969), precedată de alte evaluări de sinteză, cum este discursul de recepţie la Academia Română al lui Ioan Petrovici, *Alexandru Philippide în evoluţia culturii româneşti* (1935), respectiv după contribuţiile publicate în vol. *Alexandru Philippide. 50 de ani de la moarte. Studii* (1983), ca şi după informaţiile cuprinse în

[1] Herausgegeben auf Kosten der Rumänischen Academie in Bukarest, von Prof. Dr. Gustav Weigand; Leipzig, J.A. Barth, 1909.

[2] Pentru ansamblul problemei, cf. volumul *100 Jahre Rumänistik an der Universität Leipzig,* Verlag Südosteuropa-Gesellschaft, 1996, editor Sabine Krause, cuprinzând lucrările Colocviului ştiinţific omonim, care a avut loc la Leipzig, în 1992.

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

vol. editat de I. Oprişan, *Alexandru I. Philippide în dialog cu contemporanii* (1986), lucrarea colegei Carmen-Gabriela Pamfil are importante avantaje de cunoaştere şi de interpretare, printre altele şi dintr-o masivă monografie, în manuscris, a lui G. Ivănescu, *Viaţa şi opera lui Alexandru Philippide*. În plus, autoarea se bucură şi de experienţa anterioară, de editor, împreună cu G. Ivănescu, al unui volum de *Opere* ale lui Philippide (Editura Academiei, 1984, cuprinzând titlurile *Principii de istoria limbii*, *Introducere în ştiinţa limbii*, *Fiziologia sunetelor* şi *Baza de articulaţie şi baza psihologică*) şi al [studiului] *Ştiinţa noastră. Cum ştim. Cum ar trebui să ştim. Starea psihologică* (tipărit în 2006), importante prilejuri de meditaţie şi de adâncită înţelegere şi devotată recuperare, pentru prezent, a impresionantei exegeze a Magistrului.

Este semnificativ faptul că, atât în schiţa biografică din monografia recentă, cât şi în secţiunile dedicate preocupărilor lui Philippide pentru gramatica şi istoria limbii române, Carmen-Gabriela Pamfil nu face decât pasagere referiri la „animozitatea" ce s-a iscat între savantul ieşean şi lingvistul german, dar a făcut frecvente trimiteri la criticile, sarcastice, dar riguroase, ale lui Philippide vizându-i pe „specialiştii" improvizaţi.

1. Printre aceştia, un loc predilect în viziunea lui Alexandru Philippide îl ocupa Weigand, după o serie de eseuri critice la adresa categoriei pe care savantul o stigmatizase sub un nume generic: vezi, printre acestea, titlurile *Specialistul român. Contribuţie la istoria culturii româneşti din secolul XIX* (1906–1907) şi *Cum se apără specialistul român* (1908). Aşadar, în cazul la care ne referim, se produce o extensie: studiul consacrat lui Weigand şi activităţii sale ca director al Institutului la care ne-am referit şi al publicaţiei acestei instituţii („Jahresbericht des Instituts für Rumänische Sprache /Rumänisches Seminar/ zu Leipzig") este intitulat *Un specialist român la Lipsca* (tipărit în anii 1909–1910 în mai multe numere din revista „Viaţa românească" şi într-un volum de 171 de pagini, în 1910, la care trimitem în continuare, cu sigla Philippide 1910). Punctul de plecare al lui Philippide a fost apărarea, profesionistă, a elevului său G. Pascu, ţinta unor repetate critici, nefondate, ale lui Weigand; pe parcurs însă, pe lângă analiza, severă, a competenţei de românist a lui Weigand, în discuţie sunt luaţi şi alţi lingvişti ai epocii, dat fiind că o însemnată parte a studiului îl reprezintă recenzarea celor 15 volume din „Jahresbericht" apărute până în acel an. Un aspect puternic marcat, şi cu pasiune dezvoltat, îl constituie portretul deficienţelor umane – după Philippide – ale profesorului german, considerat lipsit de obiectivitate şi chiar intrigant, deoarece trimite scrisori unor reviste pentru a împiedica publicarea articolelor adversarilor săi („calomniază oamenii prin scrisorele"; Philippide 1910: 3). Interesul nostru, pur documentar, se referă la unele preocupări şi atitudini care au conturat polemica în discuţie.

1.1. În lucrarea polemică citată, Philippide face, mai întâi, o trecere în revistă a erorilor de interpretare ale lui Weigand în ceea ce priveşte limba română: fonetica diacronică şi sincronică, vocabularul (etimologie, semantică), interpretarea textelor folclorice, dar mai ales gramatica, o analiză amănunţită fiind consacrată *Gramaticii practice a limbii româ*ne[3] a acestuia, apărută la Leipzig, în 1903. Manualul este considerat o gramatică românească „poreclită" (Philippide 1910: 38) şi, dincolo de

[3] *Praktische Grammatik der rumänischen Sprache*, Leipzig, 1903.

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

temeinicele critici de fond privind, iarăşi, evoluţia sunetelor şi a formelor gramaticale de la latină la română, sintaxa, evoluţia semantică a cuvintelor limbii române, reţinem, în continuare, câteva fragmente ce caracterizează tonul unor respingeri.

Iată, de exemplu, discuţia în legătură cu *Rumânia*, *rumân*, *rumâncă*, *rumânească*, *rumânie*[4]: „După ce ne stâlceşte limba în poreclita D-sale gramatică românească, Dl. Weigand vrea să ne schimbe şi numele de popor şi să ne boteze *rumâni* în loc de *români*. Nu din punct de vedere al vreunui etimologism ori al vreunui naţionalism exagerat, ci din punct de vedere al adevărului protestez contra acestui gust al unui străin de a ne numi altfel decât cum ne numim noi pe noi înşine. *Rumân*, *rumânesc*, *rumâncă*, *rumânie* sânt pronunţări dialectale, pe care limba comună românească nu le cunoaşte şi pe care nici multe subdialecte dacoromâne nu le cunosc. Cum că *o* neaccentuat din elementele latine, şi chiar din câteva străine, are propensia de a se preface în *u*, aceasta este adevărat, dar tot aşa de adevărat este că *o* neaccentuat rămâne câteodată neprefăcut în *u* în elementele latine"; printre exemplele citate, *coraslă*, *mormânt*, *ospăţ*, *popor*. „De felul acestora de pe urmă cuvinte este şi *român*, *româncă*, *românesc* (*România* e un neologism)". După ce propune explicarea păstrării sunetului *o* în *român* şi *mormânt* prin disimilaţie, Philippide conchide: „De orice pronunţare dialectală nu ne îngrozim, putem suferi pe *picere* tot aşa ca şi pe *chicioare*, pe *pă* tot aşa ca şi pe *pi*, dar pe *rumân* nu-l putem suferi, tot aşa după cum ne-ar veni parcă ameţeală dacă am auzi pe cineva pronunţând *murmânt*" (Philippide 1910: 39; cf. şi 43). Sau, tot în legătură cu adoptarea, de către Weigand, a unei pronunţii dialectale (frecventă în graiurile dacoromâneşti sudice şi din Transilvania) în transcrierea unor texte din Creangă. După ce semnalează existenţa, în unele graiuri din Transilvania, a fonetismelor *dujmani*, *vejminte*, *crijmă* (= crâşmă), Philippide este indignat de încercarea lui Weigand de a transpune pronunţia respectivă în propoziţii din *Capra cu trei iezi*: „un *dujman* de lup" şi „că bine o mai *pleznişi*": „limba unui scriitor este, ca şi conţinutul scrierii sale, proprietatea lui…"; aşadar, mai ales în ceea ce-l priveşte pe Creangă, este o aberaţie „să schimbi pe literarul *plesnişi* în dialectalul *pleznişi*! Dacă scrierea oricărui alt scriitor român trebuie lăsată neschimbată […], aceasta cu atât mai mult trebuie să aibă loc la Creangă". Combătând şi ceea ce consideră a fi „despotismul de la Bucureşti" cu privire la „muntenizarea" limbii literare, Philippide încheie sarcastic: „Dar să mai vie şi un german de la Lipsca, care baraguinează româneşte, să schimbe samavolniceşte limba lui Creangă al nostru, aceasta este culmea arbitrarului" (Philippide 1910: 47).

1.2. O analiză extinsă este pusă, în general, sub semnul lipsei de autoritate ştiinţifică a „specialistului român de la Lipsca" în ceea ce priveşte erorile de interpretare şi nivelul scăzut al unor disertaţii (din cele 29 trecute în revistă) care au fost publicate în „Jahresbericht des Instituts für Rumänische Sprache /Rumänisches Seminar/ zu Leipzig". Trebuie să subliniem, de la început, obiectivitatea lui Philippide. Uneori găsim o simplă consemnare sau o prezentare a conţinutului, ca de exemplu, pentru Arno Dunker, *Der Grammatiker Boiagi*: „O analiză a gramaticii lui Boiagi"; sau, pentru Kurt Schladebach, *Die aromunische Ballade von der Artabrücke*: „O comparaţie între variantele baladei despre Meşterul Manole la

[4] Precizăm faptul că, în reproducerea textelor din Philippide, în unele cazuri, am actualizat grafia.

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

macedoromâni, dacoromâni, greci, serbi, albanezi, bulgari, unguri" (Philippide 1910: 69[5]). Dar, frecvent, întâlnim şi meritate aprecieri; de exemplu, în legătură cu disertaţia lui Arthur Byhan, *Die Entwikelung von **e** vor Nasalen in den lateinischen Elementen des Rumänischen*: „O bună lucrare, ca tot ce a publicat Dl. B. în Anuare" (69; nu lipsesc, firește, observaţiile de amănunt); sau, în legătură cu lucrarea *Die Gebrauch der Präpositionen im Rumänischen*, a lui Richard Kurth: „Un studiu amănunţit şi important asupra înţelesului prepoziţiilor româneşti" (82), ca şi despre Martin Hiecke, *Die Neubildung der rumänischen Tiernamen*: „O interesantă cercetare a originii numelor de animale în românește" (87), respectiv despre Ion Scurtu, *Mihail Eminescus Leben und Prosaschriften*: „O foarte bună biografie a lui Eminescu bazată pe cercetarea obiectivă şi inteligentă a tuturor izvoarelor. La urmă, un rezumat critic al scrierilor în proză ale lui Eminescu. Totul scris într-o limbă frumoasă, clară, singura limbă frumoasă şi clară care se găseşte în Anuarele D-lui Weigand" (95). Este apreciată şi lucrarea lui Alexander Bogdan, *Die Metrik Eminescus*: „Este o conştiincioasă şi amănunţită cercetare a perioadelor lui Eminescu, în care Dl. B. şi-a dat multă osteneală şi a spus lucruri adevărate: perioada lui Eminescu (ca, în general, perioada populară română) este hotărâtă de aceleaşi principii ca şi perioada din celelalte limbi romanice: numărul silabelor până la ultimul accent emfatic (incluziv) şi poziţia accentului emfatic al *tactului* faţă cu silabele neaccentuate ale acestuia" (95).

Predomină însă caracterizările critice, uneori sub forma unei simple interogaţii: de exemplu, în legătură cu disertaţia *Die russischen Elemente romanischen und germanischen Ursprungs im Rumänischen* a lui C. von Sanzewitsch: „O singură observaţie: Cum şi-a putut închipui Dl. S. că *piersic* ar fi de origine rusească?" (69). Dar, o disertaţie poate fi pusă la index printr-o frază de introducere care semnalează… dezastrul. Iată ce citim despre D.M. Michow, *Die Andwendung des bestimmten Artikels im Rumänischen, verglichen mit der im Albanesischen und Bulgarischen*: „O greşeală fundamentală este aceea că Dl. M. s-a hotărât să cerceteze întrebuinţarea articolului în afară de propoziţie (capitolele I şi II) şi în propoziţie (cap. III), pare că ar putea scoate cineva un cuvânt din gură fără ca acel cuvânt să facă parte dintr-o propoziţie, fără ca să fie adică ori subiect, ori atribut, […] ori complement"; iată şi cauza nenumăratelor greşeli de analiză şi de interpretare ale autorului: „Numai cine posedă limba română ca limbă maternă poate să întreprindă cu succes asemenea cercetare ca aceea întreprinsă de Dl. M. Pentru aceea şi lucrarea D-sale e plină de erori şi ar fi putut să nu fie scrisă fără nicio pagubă pentru ştiinţă" (88–89).

1.3. Alte lucrări sau disertaţii constituie obiectul unor aprofundate analize critice, uneori nimicitoare. Printre acestea se remarcă, în special, două din cele trei studii tipărite de Sextil Puşcariu. Dacă articolul *Der Dialekt des oberen Oltthales* este doar caracterizat sumar, ironic: „O cercetare după sistemul D-lui Weigand a dialectului din Ţara Oltului, «larga şi fertila câmpie, care la nord şi la vest e mărginită de fluviul Olt, iar la sud şi est de Carpaţi»" (Philippide 1910: 112; după caracterizarea lui G. Ivănescu, Philippide „ura vorba goală rostită cu emfază" – Pamfil 2008: 20), celelalte două fac obiectul unor minuţioase analize. Pentru *Die*

[5] În continuare, în paragrafele ce urmează, trimitem uneori doar la paginile din această lucrare.

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

rumänischen Diminutivsuffixe reţinem doar una dintre observaţii: într-o listă de nume de plante figurează şi numele de peşte *plătică* (fără distincţii clare ce s-ar fi impus!). În sfârşit, studiul *Lateinisches **ti** und **ki** im Rumänischen, Italienischen und Sardischen* este… desfiinţat, pur şi simplu, în nu mai puţin de 23 de pagini, după o caracterizare generală sarcastică: „Această lucrare a D-lui P. este o monstruozitate căreia nu i se poate compara din punct de vedere al nenumăratelor şi colosalelor greşeli decât doar gramatica D-lui Weigand" (Philippide 1910: 114). Nu ne poate preocupa, ca şi până aici, fondul erorilor imputate (în cazul de faţă probleme de istorie a poporului şi a limbii române, dintre care multe au constituit obiectul unor secţiuni din *Originea românilor*, de fonetică, de etimologie etc.), dar selectăm doar câteva caracterizări necruţătoare: „Dar ce ştie Dl. P. din limba românească?... Pentru că a schimonosit *elementele latineşti* ale lui Cihac şi a introdus în ele câteva etimologii suspecte, îşi închipuieşte D-sa că a elucidat originile limbii româneşti?" (116); „Dacă s-ar mărgini Dl. P. la dezmormântarea de elemente latine populare prin compararea limbilor neolatine între ele, ar face şi D-sa aceea ce nenumăraţi alţii au făcut şi fac, fără ca să fi profitat mult ştiinţa de acolo… D-sa însă reduce, oridecâteori are trebuinţă, numărul limbilor neolatine comparate la minimum, adică la *una*, şi inventează din propria sa putere, absolut fără nicio bază, tot felul de elemente latineşti populare" (120); „În legătură cu chipul defectuos în care caută Dl. P. etimologiile cuvintelor stă şi neglijenţa cu care D-sa consideră înţelesurile acestora" (131–132); „O neglijenţă şi mai mare este aceea că α) atribuie oamenilor păreri pe care nu le-au susţinut şi β) nu le atribuie tocmai păreri pe care le-au susţinut, adică nu dă cezarului ce este al cezarului" (cu referiri la Schuchardt, Meyer-Lübke; 132–133). În sfârşit, nu sunt trecute cu vederea nici greşelile de germană: „Dl. P. scrie într-o limbă din cale afară de defectuoasă. Negreşit, nu i se poate cere unui român să scrie bine nemţeşte, dar greşelile de scris ale D-lui P. sânt de aşa natură că nu ating fineţele limbii, ci cele mai elementare legături dintre cuvinte"; printre exemple: în textul lui Puşcariu apare construcţia „*die geschriebene Latein*! Cum s-ar zice pe franţuzeşte *le latin écrite* ori pe româneşte *limba latină cel scris*!". Nicio consolare că asemenea greşeli, probabil tot ca efect ale unor contaminări de construcţii, sunt semnalate şi în scrieri în limba germană sau franceză, ale lui Meyer-Lübke (*Einführung in das Studium der romanischen Sprachwissenschaft*), respectiv ale lui F.G. Mohl (*Introduction à la chronologie du latin vulgaire*), pe care Philippide le comentează sarcastic: „Învăţaţii n-au vreme să-şi îngrijească forma, pentru că se tem c-or muri şi n-or avea când să ne spună toată înţelepciunea ce au în minte. Ce bine ar fi prins omenirii ca măcar jumătate din această înţelepciune să fi rămas pentru veşnicie ascunsă în creierul învăţaţilor!" (135).

Dacă acesta este registrul criticii adoptat în legătură cu scăpări de redactare ale unor reputaţi savanţi cum sunt cei la care ne-am referit, nu este de mirare că, faţă de un învăţăcel al lui Weigand, tonul poate fi acela al… urechelii. Este vorba de recenziile la lucrările lui Pericle Papahagi, *Sammlung aromunischer Sprichwörter und Rätsel*, şi *Parallele Ausdrücke und Redensarten im Rumänischen, Albanesischen, Neugriechischen und Bulgarischen*. Comentariul celei de a doua lucrări, ce cuprinde nu mai puţin de 12 pagini, constituie prima exegeză românească dedicată studiului comparat al frazeologiei: perspectiva (istorică) de analiză, dimensiunile comparaţiei, importanţa componentei semantice şi stilistice a cuvintelor din perspectiva „izolării". Philippide îi reproşează, însă, lui Pericle Papahagi, ca şi altor autori de studii publicate în

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

„Jahresbericht", şi numeroase greşeli rezultate din necunoaşterea limbii române, întărindu-şi criticile prin următoarea observaţie: „D-l P. este macedoromân. În loc să stea aici în ţară să înveţe româneşte, D-sa s-a dus la Lipsca, să-l înveţe D-l Weigand. Mai bun profesor nici că putea să găsească! D-l Weigand, care ar avea mare trebuinţă să fie D-sa învăţat de alţii, a dat D-lui P. ce a putut, anume darul de a amesteca diferitele dialecte româneşti între ele şi de a nu se jena când este vorba de a schimba înţelesurile şi scheletele cuvintelor" (109).

2. O altă ipostază a raporturilor dintre Philippide şi Weigand o reprezintă utilizarea, de către primul, în studiile sale de istorie a limbii române, a materialelor dialectale culese de cercetătorul de la Leipzig. În timp, percepţia şi evaluarea au alternat. Din texte reprezentând două variante (din 1893 şi, respectiv, din 1914–1918) ale unui curs de *Istoria limbii române* al lui Alexandru Philippide, pregătit pentru tipar de Carmen-Gabriela Pamfil şi Luminiţa Botoşineanu, cărora le mulţumim şi aici pentru bunăvoinţa de a ne fi pus la dispoziţie textele respective, putem consemna, de la început, atât informaţia biobibliografică neutră, cât şi rezervele, respectiv criticile de mai târziu.

De exemplu, din capitolul I, *Numele etnic al românilor, teritoriul locuit de români, ramurile poporului român şi ale limbii române*, reţinem următoarea prezentare (din prima variantă a cursului):

> [G. W.] „A fost institutor la Lipsca. Voind a se face profesor, trebuia să publice o lucrare asupra unei limbi romanice. Se duce în Macedonia şi studiază dialectele române din aceste ţinuturi. Cu această ocaziune publică *Die Sprache der Olympo-Walachen nebst einer Einleitung über Land und Leute*, Leipzig, 1888. În vizita aceasta se serveşte de o subvenţie a statului german şi român. Publică apoi *Die Aromunen*, *Ethnographisch-philologisch-historische Untersuchungen über das Volk der sogenannten Macedo-Romanen oder Zinzaren*, *Erster Band: Land une Leute* şi *Zweiter Band: Volksliteratur der Aromunen*. Primeşte subvenţia de la statul român de 12.000 lei pentru întreţinerea unui „Seminarium", în care se predă limba română, explicându-se toate textele române şi publicându-se lucrări filologice. În urmă, statul german i-a oferit o catedră de profesor extraordinar şi, acuma, a căpătat o subvenţie de la statul bulgar pentru înfiinţarea unui seminariu de limbă bulgară".

Textul se încheie cu această observaţie generală:

> „Studiile pe care el le-a publicat nu-s totuna de preţioase, fiind numai relativ exacte".

Din cuprinsul aceluiaşi capitol, reţinem şi sublinierea importanţei *Atlasului lingvistic* al lui Weigand pentru cunoaşterea repartiţiei teritoriale a dacoromânei:

> „Pentru cercetările geografice asupra localităţilor servesc [sunt enumerate unele titluri], apoi Weigand, *Linguistischer Atlas des dacorumänischen Sprachgebietes*" [dintr-o redacţie intermediară, caietele Costăchescu, 1906–1909];
>
> „Apoi, pentru dacoromâni, servicii mari face atlasul lui Weigand, precum şi harta ce o dă el" [din varianta a doua].

Aprecieri găsim şi în ceea ce priveşte activitatea publicaţiei conduse de Weigand:

> „Asupra dialectelor dacoromâne, studii bogate şi cu date relativ exacte au fost făcute cunoscute în anuarele «Jahresberichte des Instituts für rumänischen Sprache», III-XIII, Lipsca, ale lui Weigand, care a călătorit prin toată Dacia în acest scop";

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

„În «Jahresbericht des Instituts für rumänischen Sprache» acest bărbat şi colaboratorii săi publică izvoare macedo-române: *Codex Dimonie* (după numele posesorului penultim), găsit cu ocazia unei călătorii; e foarte important; datează de la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi conţine 14 bucăţi religioase, din vieţile sfinţilor (o bucată de Minei). S-a publicat în «Jahresbericht», I, IV, V şi VI. S-a copiat (în lumea macedoromână) în copii exacte cu caractere greceşti, în transcriere cu caractere latine şi o parte şi în traducere nemţească" [în ambele variante ale cursului].

Paralel cu rezervele exprimate de la început, dar, mai ales, cu timpul, caracterizări de tipul „numai relativ exacte", sau „date relativ exacte" se agravează acuzator, iar felul cum Weigand a… călătorit „prin toată Dacia" devine o modalitate pusă la îndoială (sau incriminată) de a aduna material dialectal. Iată consideraţii din partea a III-a a cursului citat (*Istoria sunetelor*), din cea de a doua variantă a cursului Philippide:

„Dar afirmaţia lui Weigand [în legătură cu *-u*] e foarte îndoioasă, căci aceste chestii fine nu pot fi studiate decât de către români, şi nu din fuga calului";

„Ce concluzie putem trage? Nici una; foarte probabil avem a face cu o înregistrare greşită a colectorului";

„Nu putem înţelege din citatul de mai sus din Weigand cum se citeşte acest *r*. Înţelegem atâta că nu e nici limbal, nici uvular";

„Notiţe vagi şi generale dă Weigand, *Olympo Wallachen*, p. 53 sqq.".

Tonul devine însă de-a dreptul sarcastic şi sfidător în faza analizei „specialistului român" de la Lipsca:

„În ce priveşte cele 15 volume de Anuare, ele sânt pline de studii făcute de alţii, nu de Dl. Weigand. Ceea ce a scris în anuare însuşi Dl. Weigand constituie o mică parte, iar această mică parte consistă mai ales din notiţe asupra dialectelor româneşti. Nimeni nu contestă că aceste notiţe au profitat ştiinţei, dar au profitat pentru că nu erau altele mai bune. Când cercetările asupra dialectelor româneşti se vor face de români – şi, din fericire, asemenea cercetări au început să se facă –, studiile dialectologice ale D-lui Weigand din Anuare vor fi complect răsuflate. Nimeni nu contestă că Dl Weigand s-a ostenit cu adunarea materialului limbistic dialectal publicat în Anuare. Dar osteneala călătoriei e una, şi ştiinţa e alta" (Philippide 1910: 68).

Şi, în alt loc:

„Dl. Weigand, după cum a alergat prin ţările locuite de românii din Dacia, tot aşa a alergat prin ţările locuite de macedoromâni şi a prins din fuga calului câteva cunoştinţi superficiale asupra limbii româneşti, decât şi acele puţine şi greşite cunoştinţi s-au amestecat în capul D-sale şi au făcut o harababură din care nu ştie cum să se descurce" (Philippide 1910: 66).

3. Trebuie să ne oprim, chiar dacă sumar, asupra faptului că, în special în ceea ce priveşte valoarea materialelor dialectale înregistrate de Weigand, Philippide exagerează. Este de ajuns să menţionăm creditarea lor, chiar de acerbul critic, prin utilizarea rezultatelor anchetelor întreprinse de Weigand, uneori ca unică sursă pentru dialectele din sudul Dunării, nu doar în cursul de *Istoria limbii române* menţionat anterior, în părţile a III-a (*Istoria sunetelor*) şi a IV-a (*Istoria formelor*), ci şi în volumul al II-lea din *Originea românilor*. Aşadar, în această monografie, utilizând *şi* date din studiile lui Weigand asupra dialectelor din sudul

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

Dunării, ca şi rezultatele anchetelor acestuia de pe teritoriul dacoromânesc (publicate iniţial ca studii în diferite volume din „Jahresbericht", între anii 1896 şi 1902, şi, apoi, în *Linguistischer Atlas des dacorumänischen Sprachgebietes* – aspectele fonetice), Philippide a conturat evoluţia istorică şi structura dialectală a dacoromânei (cf. Arvinte 1992–1993: 42).

> Publicăm, în *Anexă*, reproduceri după patru pagini, adnotate de A. Philippide, din cel de al treilea volum din „Jahresbericht"; însemnările acestuia au fost făcute cu cerneală neagră, pe un exemplar ce i-a aparţinut, donat „Seminarului de Filologie Română" de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi. Identificarea scrierii aparţine editoarelor textului intitulat *Istoria limbii române*.

Pe de altă parte, după cercetările dialectologice din proiectul naţional *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni*, s-a constatat că studiile de profil ale lui Weigand nu sunt deloc „răsuflate". Prezentăm cel puţin o dovadă, menţionând, mai întâi, faptul că toate localităţile anchetate de Weigand (ca şi cele anchetate pentru *Atlasul lingvistic român I* – seria Sever Pop –, şi *Atlasul lingvistic român II* – seria Emil Petrovici) au fost preluate ca puncte de anchetă în reţeaua atlasului lingvistic românesc regional. Astfel, există posibilitatea comparării datelor înregistrate de Weigand cu cele notate în anchetele care s-au desfăşurat începând cu deceniul al şaselea al secolului trecut, pe baza utilizării Chestionarului NALR şi înregistrării de texte pe bandă magnetică.

Într-o monografie – teză de doctorat – a colegei Doina Hreapcă, cercetător ştiinţific la Institutul de Filologie Română „A. Philippide" de la Filiala Iaşi a Academiei Române, intitulată *Enclave lingvistice munteneşti în sudul Moldovei* (1999), au fost studiate, paralel, graiurile din zona Rucăr – Dragoslavele (jud. Argeş) şi cele din localităţi din sud-vestul Moldovei (din judeţul Vrancea), aceasta din urmă de colonizare, începând cu secolul al XVIII-lea, din zona musceleană numită. Într-una din secţiunile lucrării au fost analizate, comparativ, fonetisme, forme gramaticale şi lexic înregistrate în anchetele Weigand, în anchetele pentru ALR şi în cele pentru ALLR. *Muntenia şi Dobrogea*, respectiv NALR. *Moldova şi Bucovina* pentru arealele menţionate.

Sursele ulterioare (hărţi din ALR, ALRR şi NALR) atestă că fenomene lingvistice relevante pentru graiurile respective au fost cu exactitate notate de Weigand în studiile *Die Dialekte der Grossen Walachei* (Weigand 1902a) şi, respectiv, *Die Dialekte der Moldau und Dobrudscha* (Weigand 1902b).

Aşadar, în ancheta sa din localităţi din sud-vestul Moldovei, Soveja (jud. Vrancea) şi Coţofăneşti (jud. Bacău), Weigand a notat o serie de fapte lingvistice de tip muntenesc, divergente faţă de peisajul dialectal moldovenesc, ca, de exemplu, prezenţa africatelor *ĉ* şi *ĝ*, pronunţia *ghenuchi* (cu velară palatală sonoră şi fără propagarea consoanei nazale *n*), pronunţia dură a consoanelor *d* şi *p* în prepoziţiile *dă*, *pă*, *dân* şi *pântru* (pentru *de*, *pe*, *din*, *pentru*), finala *-ea* (faţă de reducerea la *-é*, din graiurile moldoveneşti) în substantive de tipul *stea*, la adjectivul posesiv *mea*, în forme verbale de tipul *ducea* (faţă de *sté*, *mé*, *ducé*) etc. Aceste fonetisme au fost înregistrate şi în anchetele pentru NALR. *Moldova şi Bucovina* din aceleaşi localităţi cu statut de enclave lingvistice munteneşti, după cum se poate constata pe baza hărţilor şi a materialului necartografiat din *Atlasul* citat (Arvinte et alii 1987; Arvinte

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

et alii 1997, 2007, passim), în punctele de anchetă 657 (Borşani–Coţofăneşti) şi 669 (Soveja), ca şi în textele dialectale publicate pentru aceste localităţi (cf. Dumistrăcel et alii 1995: 69–80, respectiv 209–225).

Astfel de fapte lingvistice sunt caracteristice graiurilor munteneşti din zona Câmpulung Muscel şi apar în ancheta Weigand pentru localitatea Rucăr (după Weigand 1902a), iar prezenţa lor, în zona respectivă, a fost confirmată de materialul înregistrat pe hărţile din vol. I–V din atlasul lingvistic regional al Munteniei (cf., de exemplu, Teaha et alii 1996 şi Teaha et alii 2006, passim), pentru localitatea citată (punctul de anchetă 677), ca şi pentru alte localităţi puncte de anchetă din zona învecinată.

Pe de altă parte, specificul muntenesc al graiurilor din punctele de anchetă Borşani–Coţofăneşti şi Soveja este convingător prezentat în schiţele monografice consacrate graiurilor din aceste localităţi publicate în secţiunea *Jurnal de anchetă* din volumul de sinteză asupra investigaţiilor pentru NALR. *Moldova şi Bucovina*, având ca temă procesul comunicării în cadrul investigaţiilor dialectale, intitulată *Ancheta dialectală ca formă de comunicare*. Astfel, pentru graiul din Soveja, au fost remarcate fonetismele *dă* (şi /a/ *dăzlega*/), *pă*, *dân*, *pân*, *mănuchi*, formele pronumelui demonstrativ *ăla*, *ăl* (*dă* colo), *ăia*, iar, în ceea ce priveşte lexicul, *troacă* ‘leagăn’, *arete* ‘uliu’ etc. (Dumistrăcel et alii 1997: 311–312). Tot aşa, pentru graiul din Borşani–Coţofăneşti, sunt semnalate aceleaşi fonetisme (*dă*, *pă*, *pân*; *mânuchi*), la care se adaugă pronunţarea „muiată” a consoanelor *s*, *z*, *ţ* (în *secară*, *urzesc*, /să/ *grebleze*, *ţes*; cf. şi formele de pl. *cuţi* (de la *cute*), *livezi*, *solzi*, ca şi prezenţa, în poziţie finală sau medială, a diftongului /ea/: *cosea*, *seacă*, *zeamă*); printre elementele lexicale: *zeamă dă varză* (faţă de mold. *moare*), *troacă* ‘covată’ etc. (Dumistrăcel et alii 1997: 331–333).

4. Fără îndoială, unele idiosincrazii ale lui Philippide faţă de Weigand pot fi explicate şi prin faptul că savantului ieşean, mai rezervat social şi reţinut ca manifestări în viaţa publică, îi era greu să conceapă o activitate ştiinţifică, o şcoală filologică, drept una manifestându-se pe planul unei convivialităţi de excursie ori de… popicărie! Oarecum mirat, Philippide citează o mărturie a lui Weigand în legătură cu această atmosferă (până la urmă, germană!):

> „Cred că şi altă împrejurare [pe lângă avantajele financiare, la care ne vom referi în continuare], pe care nu vreau s-o trec nepomenită, a contribuit la înflorirea Institutului, anume raporturile prieteneşti dintre conducătorul şi membrii Institutului de o parte, dintre membrii Institutului între dânşii, de altă parte. După şedinţa Seminarului, care avea totdeauna loc seara, ne adunam vara la mine acasă ori într-o grădină, iar iarna regulat la o popicărie. Punctul culminant al anului îl forma sărbătoarea de vară, care consista într-o excursie de o zi, în mare parte cu cheltuiala Seminarului. Aşa, în 1901 am fost la Naumburg, Rudelsburg, în 1902 la Frohburg, în 1903 la…” (Philippide 1910: 68).

Iată şi o altă mărturisire în acelaşi sens, citată de Philippide dintr-o scrisoare pe care i-o adresase Weigand:

> „Prea onorate Domnule Coleg, Aseară, pe când stam după şedinţa seminarială la un pahar de bere împreună cu elevii mei, am aflat dintr-un izvor sigur, spre marea mea surprindere, că D-voastră aţi ajutat pe Popovici să-şi publice articolul din Opinia…” (Philippide 1910: 158).

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

5. Mai importantă este nemulțumirea din cauza faptului că Weigand s-a bucurat, pe nedrept după Philippide, de o recunoaştere oficială extrem de binevoitoare şi de profitabilă, financiar, din partea statului român, pe care Philippide ar fi dorit-o şi pentru publicarea lucrărilor elevilor săi din țară, ceea ce nu se obținea[6].

În studiul polemic de care ne-am ocupat, Philippide citează explicația pe care o dă însuşi Weigand în legătură cu numărul mare al elevilor săi:

> „Mulți din colegii mei s-au mirat de numărul cel mare al membrilor Seminarului şi de numărul cel mare al disertațiilor într-o specialitate care se găseşte în afara căilor bătute. Sânt sigur că principalul punct de atracție stă în împrejurarea că disertațiile se publică gratis şi, pe deasupra, studenții germani mai primeau şi gratificații de o sută de mărci" (suprimate de la un moment dat; Philippide 1910: 68).

De fapt, în disputa cu Weigand, nu numai Philippide şi-a arătat nemulțumirea în legătură cu stipendiul anual oferit de statul român Seminarului de la Leipzig (cf. Philippide 1910: 4, 138). Savantul ieşean contesta, însă, eficiența ştiințifică a investiției cu referire la persoana şi instituția în favoarea cărora s-a făcut alegerea. Trecându-i în revistă pe profesorii germani care făceau cursuri de limba română, Philippide considera că îndreptățiți la misiunea de a conduce un institut de profil ar fi fost alții (de exemplu, prof. H. Suchier, de la Halle a. Salle, „care de zeci de ani ține cursuri asupra limbii şi literaturii române, singurele cursuri ştiințifice de această natură care s-au ținut în Germania"; 138). Dar, să ne întrebăm: ar fi putut avea aceeaşi importanță, chiar pentru opera de sinteză a lui Philippide, activitatea didactică, chiar excepțională, a unui profesor de acest tip?

Retrospectiv, vom putea constata că statul român a avut „mână bună" prin alegerea lui Weigand pentru ceea ce acum se numeşte o investiție profitabilă. Philippide a dat, destul de grăbit, un răspuns general negativ la propria-i întrebare retorică „Ce scop a avut Statul român cu înființarea Seminarului din Lipsca? Să provoace niscai lucrări de valoare pe terenul filologiei române?" (138). Chiar dacă am lăsa de o parte faptul că, sub auspiciile Seminarului, au fost realizate şi asemenea lucrări, unele recunoscute ca atare chiar de Philippide (vezi mai sus), ale unor adevărați specialişti, de altă naționalitate decât cea română (printre numele cunoscute în lingvistică: Arthur Byhan, Kr. Sandfeld Jensen, St. Romansky), ca să nu mai vorbim de cei de naționalitate română; în pofida stângăciilor şi greşelilor din perioada debutului, în şcoala de la Leipzig s-au format Sextil Puşcariu, corifeul viitoarei şcoli lingvistice clujene, ca şi Iosif Popovici, Theodor Capidan, Constantin Lacea, Ion Borcia, I. Scurtu ş.a.

Dar, ceea ce este şi mai important, investiția în discuție avea să producă un efect nescontat. Pe baza hărților sale fonetice şi a datelor de cultură materială culese în anchete, Weigand a realizat o hartă *etnică* a teritoriului lingvistic dacromânesc, publicată în *Linguistischer Atlas des dacorumänischen Sprachgebietes*. Aceasta a servit, după primul război mondial, la Tratatul de la Trianon, pentru trasarea frontierelor de nord-vest şi de vest ale României, care coincid, în mare, cu limitele

[6] Iată un comentariu în acest sens: „În vreme ce la Lipsca candidații la doctorat, pe lângă că li se publică gratis tezele, mai primesc şi gratificații de 125 de lei, aici, în Iaşi, un candidat a pus stăruințì pe lângă stăruințì la Ministerul Instrucțiunii, ca să i se acorde un ajutor pentru publicarea tezei, şi nu i s-a acordat nimic" (Philippide 1910: 68).

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

din această zonă ale hărții etnice a lui Weigand (cf. Arvinte 1992–1993: 41). Astfel, investiția românească în discuție, pentru cercetări lingvistice fundamentale, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, avea să dea imprevizibile roade în plan politic, istoric, social şi cultural pentru România.

6. În sfârşit, vrem să ne referim şi la o altă zonă de… confruntare: aceea a limbajului folosit de cei doi protagonişti (!), teren pe care superioritatea îi aparține, evident, lui Philippide.

Printre altele, acesta îi reproşa lui Weigand faptul că, atât în publicații, cât şi în scrisori particulare, foloseşte termeni injurioşi la adresa adversarilor şi chiar a unor persoane la care se referă în treacăt. Astfel, o contribuție etimologică a lui G. Pascu a fost etichetată de Weigand drept o *stupiditate* („Blödsinn"), autorul nemeritând „să fie luat în serios"; Iosif Popovici este calificat prin termenii *mizerabil* („der Mensch ist viel zu erbärmlich"), respectiv *mizerabil calomniator* („ein elenden Verleumders"), iar despre un primar care, în timpul unei anchete, contrariat de unele preocupări ale anchetatorului, a „îndrăznit" să-i ceară din nou actele de acreditare din partea autorităților de la Bucureşti, scrie că „a avut *neruşinarea* (Unverschämtheit) să mă cheme încă o dată la primărie" (cu trimitere la însemnări publicate într-un volum din „Jahresbericht"; cf. Philippide 1910: 5, 157, 158). Philippide respinge, pe ton categoric, folosirea, în dispute ştiințifice, a unor asemenea termeni (Dl Weigand „ar trebui să se ferească ca de foc de a mai da oamenilor epitete ca – mi-i ruşine că trebuie să le pomenesc – *stupid*, ori *neruşinat*, ori *mizerabil*"; 160). Discursul profesorului ieşean se vădeşte, adesea, superior, prin ironie: în descrieri şi în argumentare, stilul său este colorat prin recurgerea la expresii populare. Astfel, la un moment dat, subliniind o eroare de interpretare a lui Weigand din domeniul gramaticii, consideră că o bună documentare l-ar fi scutit de încurcătură: „n-ar mai fi confundat scripca cu iepurele" (33); față de comportamente socotite abuzive ale aceluiaşi, referința este de factură folclorică: se poartă „ca în satul lui Cremene" (157). În alt caz, precauția unui coleg german este pusă pe seama temerii că acesta nu ar fi vrut să pară „mai slab în bălămăle" decât opinentul ieşean (159). În sfârşit, formulele expresive pot apărea într-o adevărată orchestrație: „Dacă cel puțin [Weigand] n-ar fi înjurat oamenii, l-aş fi lăsat poate în plata lui D-zeu, pentru că doar ştiu că împrejurările sânt mai puternice decât mine şi că cerc marea cu degetul când voiesc să deschid ochii conaționalilor mei şi compatrioților D-sale. Dl Weigand însă înjură oamenii şi aceasta m-a făcut să-mi ies din sărite" – îşi cere scuze, cumva, Philippide (160).

În fond, cei doi polemişti au afinități temperamentale; în exprimarea amândurora putem constata distanțarea față de un registru public formal al discursului, de presupus în discuțiile asupra unor probleme de specialitate şi chiar în caracterizarea unor confrați; dată fiind însă animozitatea care a intervenit, dacă Weigand recurge (mai des) la incitare, prin violențe de limbaj, Philippide are de partea sa ludicul familiar.

7. Retrospectiv, pentru o echilibrată evaluare a lucrurilor şi în ceea ce priveşte disputa la care ne-am referit, trebuie să ținem seama de o adevărată profesie de credință pe care o aflăm în textul monografiei *Viața şi opera lui Alexandru Philippide*, la care ne-am referit la început, a lui G. Ivănescu, cel pe care posteritatea îl aşază alături de Philippide, drept corifeu al Şcolii lingvistice ieşene: „Activitatea lingviştilor români nu

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

trebuie să urmeze la infinit căi divergente. Dezvoltarea culturală a unui popor poate prezenta două aspecte deosebite. În unele epoci, toate eforturile învățaților sânt concentrice, iar creația unui învățat se sprijină pe a altuia, pe care o completează şi o duce mai departe, ajungându-se astfel, după o muncă de câteva decenii, la o sinteză originală, în care fiecare învățat îşi are contribuția sa. În alte epoci, învățații sânt în luptă unii cu alții sau se ignoră reciproc, şi ceea ce afirmă unul este tăgăduit sau ignorat de ceilalți, aşa că se ajunge […] la poziții diverse, care par susținătorilor lor ireconciliabile. Este evident că, dacă unele din aceste teorii nu sânt complet eronate, ele trebuie depăşite prin încercarea de a se ajunge la o viziune sintetică, în care să intre tot ce este viabil în doctrinele diverse sau contradictorii, înlăturându-se erorile" (apud Pamfil 2008: 7–8).

Este o viziune perfect îndreptățită şi cu folos aplicabilă şi în cazul evaluării moştenirii lingvistice lăsate de cei doi înaintaşi, Alexandru Philippide şi Gustav Weigand.

Bibliografie

Arvinte 1992–1993: Vasile Arvinte, *Contribuția lui Gustav Weigand la dezvoltarea dialectologiei româneşti*, „Anuar de lingvistică şi istorie literară" (Iaşi), XXXIII, A. Lingvistică, p. 29–42.

Arvinte et alii 1987: *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova şi Bucovina*, vol. I, de Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion A. Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț, Bucureşti, Editura Academiei.

Arvinte et alii 1997, 2007: *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova şi Bucovina*, de aceiaşi autori, vol. II, Iaşi, Editura Academiei Române (1997); vol. III, de Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț şi Luminița Botoşineanu, Doina Hreapcă, Florin Teodor Olariu, Iaşi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" (2007).

Dumistrăcel et alii 1995: *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova şi Bucovina. Texte dialectale*, vol. I, partea a 2-a, culese de Stelian Dumistrăcel şi publicate de Doina Hreapcă şi Ion-Horia Bîrleanu, Iaşi, Editura Academiei Române.

Dumistrăcel et alii 1997: Stelian Dumistrăcel, în colaborare cu Doina Hreapcă şi Ion-Horia Bîrleanu, *Ancheta dialectală ca formă de comunicare*, Iaşi, Editura Academiei Române.

Pamfil 2008: Carmen-Gabriela Pamfil, *Alexandru Philippide*, Bucureşti–Chişinău, Editura „Litera Internațional".

Philippide 1910: *Un specialist român la Lipsca*, Iaşi, Tipografia „Dacia" P & D. Iliescu.

Teaha et alii 1996: *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea*, vol. I, de Teofil Teaha, Mihai Conțiu, Ion Ionică, Paul Lăzărescu, Bogdan Marinescu, Valeriu Rusu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Teaha et alii 2006: *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea*, vol. V, de Teofil Teaha (coord.), Bogdan Marinescu, Nicolae Saramandu, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Weigand 1902a: Gustav Weigand, *Die Dialekte der Grossen Walachei*, în „Achter Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache /Rumänisches Seminar/ zu Leipzig", p. 234–324.

Weigand 1902b: Gustav Weigand, *Die Dialekte der Moldau und Dobrudscha*, în „Neunter Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache /Rumänisches Seminar/ zu Leipzig", p. 138–236.

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

Philippide – Gustav Weigand: hypostases

After 150 years since Alexandru Philippide (1859–1933) – the founder of the linguistic school at Iaşi – was born and after 100 years since the first linguistic atlas of the Romanian language (*Linguistischer Atlas des dacorumänischen Sprachgebietes*) was published by Gustav Weigand (Leipzig, 1909) the disputes between the two linguists are now making the object of this paper which is based on Philippide's polemic work „Un specialist român la Lipsca" (A Romanian Specialist at Leipzig; Iaşi, 1910).

We are presenting the Romanian philologist's critical views on the results of Weigand's dialectal research on Romanian dialects south of the Danube and on Daco-Romanian dialects. Philippide claims that some results of the recordings and their subsequent interpretation were biased by Weigand's insufficient knowledge of the Romanian language and of the history of the Romanian language. This polemic also brings up the issue of Weigand's Ph. D candidates' papers which are criticized for about the same faults. These were published in 15 volumes of a magazine run by Weigand – „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig".

Finally we present some points of view regarding the activity of the institute mentioned in the title of the magazine and which was financed by the Romanian State. The head of the institute is criticized for the superior tone of the interventions and especially for the un-academic vocabulary Weigand used in his polemic writings regarding the works of some Romanian linguists.

To conclude, we must point out that we should choose, from the linguistic inheritance left by the two scholars, only the positive aspects to create such a synthesis that would be useful to the history of Romanian linguistics.

Institutul de Filologie Română „A. Philippide", Iaşi
România

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

ANEXĂ

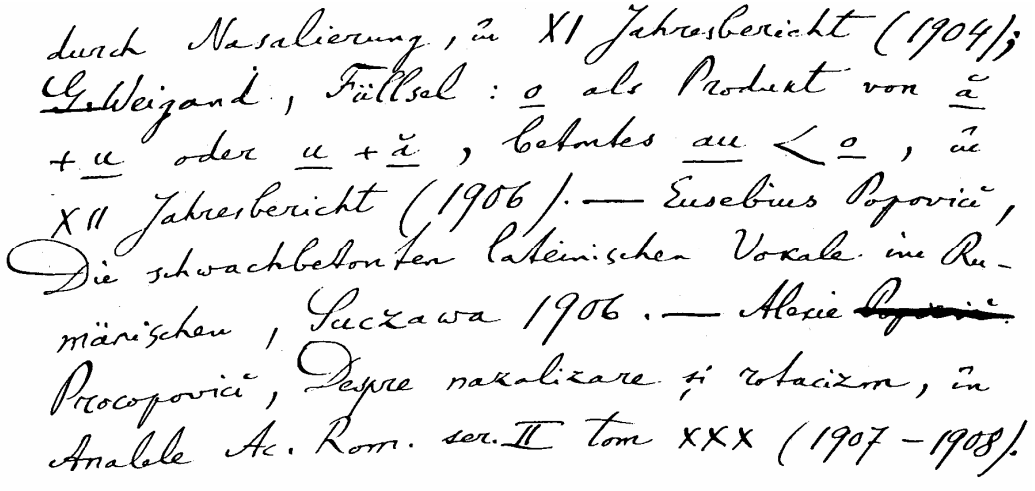
Explicații la reproduceri

Comentarii şi însemnări marginale ale lui Alexandru Philippide pe pagini din „Dritter Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig", herausgegeben von dem Leiter des Instituts, Dr. Gustav Weigand, Leipzig, 1896 (volum din colecția Philippide, donat „Seminarului de Filologie Română" de la Universitatea din Iaşi, aflat în posesia Bibliotecii Facultății de Litere de la această Universitate).

Extrasele din paginile respective sunt precedate de reproducerea unui fragment din manuscrisul lui Philippide *Istoria sunetelor*, p. 3. Pentru comparație, să se observe, de exemplu, scrierea literelor *t* (în corpul cuvântului), *p*, *l*, *z* şi *ă*.

[1] Textul Philippide;
[2] Comentariu la studiul lui Kurt Schladebach, *Der Stil der aromunischen Volkslieder*: „! veşturi nu aparține aici" (p. 134);
[3] La acelaşi studiu: „aceasta e litotă?" (p. 137);
[4] La studiul lui G. Weigand, *Der Banater Dialekt*, corectură de gramatică: „Care *sie*? das serbische!!" (p. 199);
[5] Pe marginea unor versuri din *Colindă a lu Adam*, din secțiunea de *Texte* de la acelaşi studiu: „lipsuri!"; „? Eva lu Iuda? Dincontra!"; „cine a vorbit? dzeu! ta? mea!" (p. 256).

[1]

durch Nasalierung, in XI Jahresbericht (1904);
G. Weigand, Füllsel: o als Produkt von ă
+ u oder u + ă, betontes au < o, in
XII Jahresbericht (1906). — Eusebius Popovici,
Die schwachbetonten lateinischen Vokale im Rumänischen, Suczawa 1906. — Alexie Procopovici, Despre nazalizare și rotacizm, în
Analele Ac. Rom. ser. II tom XXX (1907–1908).

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

[2]

Ar. 87, 5. el' aklo l'i fetš pri dintsǫ: „ich machte, daß sie auf die Zähne fielen" bedeutet: ich habe sie erschlagen.

Ar. 84, 7. mi dęade škreta pi dints: das Luder warf mich zu Boden. Ähnl. Mac. p. 41, 44.

Ar. 109, 6. veštuǫĭ, tsi muñkaš din hǫaǫǫ steht für „betrügen".

Ar. 102, 4. s fakǫ kordǫ di flurie: um reiche Beute zu holen.

Ar. 102, 9. lokul lu mǫka: er fiel im Kampf.

O. B. 14, 3. tęa sǫ ń l'aų perĭl' iši sǫ ń fug: um mich

[3]

Noch seltener ist die Litotes, die „Übertreibung" nach unten hin; sie enthält nur stereotype Wendungen:

Ar. 64, 9. kǫ va s nǫ arukǫ tuts tu spurǫ.

P. 1, 8. sǫ n l'aų unŭ okl'u de somnu.

Mac. p. 34. I, 12. unu minutu: kurze Zeit.

Ar. 74. noį him ǫarbe gǫl'ine.

[4]

2. Die Serben. Wie im Nordwesten des Banats das deutsche Element überwiegt, so im Südwesten das serbische, längs der Donau besonders in der Gegend um Pancsova, wo sie seit 1688 unter Georg Brankowitsch angesiedelt wurden, verstärkt durch spätere Zuzüge besonders unter dem Patriarchen Arsenius III. im Jahre 1690. Der Rückgang des Serbentums ist ganz unverkennbar und zwar hauptsächlich infolge des bei ihnen verbreiteten Zweikindersystems. In Orten, wo Rumänen

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)

[5]

la urękę m-au šoptśit:
muñkǫ, Evo, mięrǫ buńę,
ka sǫ trǫieśtś mult prǫ lumięę!
ięǫu dźin pom mǫr am muñkat,
š-apoi š-tsuięę ts-am dat.
pǫntru un mǫr, śe am muñkat,
am rǫmas goi dźęsbrǫkats."
iarǫ Iuda śel vikľan,
aša dzuśę lu Adam.
„tu aiś kǫ vei sǫpa,
dźęakǫ mię-m vei da,
śe va fi prǫ voia męa,
kuts fii s-or naštśę dźin tśińę;
numa mię sǫ-m dai paśę,
dźęakǫ dźin rai mis skǫpat
dar aiś sǫ fiu lǫsat."
Iuda kam vikľan fiind
adusǫ o kǫrǫmiidǫ.
Adam muna prǫ ia pusǫ
kašu ku pęnǫ o skrisǫ.
un ruu Iordanului
o tsupat prǫ fatsa nǫsupului.
Eva lu Iuda aša ui dzuśa:
„atunśa voi kǫ vets skǫpa,
kund asta s-ar afla."
šu ięl aša prorośa:
„ńimięę un lumię nu va fi
kǫrǫmiida o gǫsu."
šu dźun grai aša o grǫit
kǫtrǫ Adam ǫl amǫźit:
„Adame, faśeŕęa ta
Adame, zidiŕęa ta
dźę śe ai kǫdzut un pǫkat?"
šu ięl aša o kovuntat:
„iar Eva m-au unšelat

BDD-A886 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:15 UTC)